

Az osztályozás válsága – avagy egy vita válsága

A TMT ez évi 2.számában "Az osztályozás mai helyzete és értékelése" trágában jószándéku tanulmány jelent meg. A tanulmány tulajdonképpen nagyon csekély visszhangot keltett szakkörökben, ami már önmagában véve is jelezte, hogy a téma tárgyalási módjában van valami, ami mind az osztályozás elméletével, mind az osztályozás gyakorlatával foglalkozók szemében érdektelenné tette. A cikk mondanivalója abban foglalható össze, hogy az osztályozás válságban van /s itt az osztályozás fogalmát szándékosan szűkíti a szerző az osztályozás elméletére és a rendszerek "gyártására"/ - és ez a válság különféle ellentmondásokban nyilvánul meg. A szerző az osztályozás eme válságát elsősorban nem bizonyítani, hanem értelmezni akarta. Az értelmezés során, hogy megállapításainak súlyos, tudományos, exakt jelleget adjon, alapjában véve egyszerű, mindenki által ismert tényeket is tulbonyolított, csavarosnak szánt logikai megfogalmazásokba kényszerített. Eljárása, ha nem is helyeselhető, de érthető. A szerző ugyanis az osztályozás válságának kérdését nem belülről, nem a konkrét osztályozási rendszerek problémáin keresztül vizsgálja, nem nyúl az osztályozás kérdésének gyökereinél jelentkező tényleges kérdésekhez, hanem az osztályozás válságának irodalma alapján foglalkozik a válsággal; azaz másod-, harmad- és többedfoku források összevetése alapján. A kérdés tárgyalása így nem mélyebb, hanem a valóságtól távolabb eső lett. Kiindulópontjává így vált e távoli források konkluziója: "az osztályozás állapota ma aggasztóan válságos"; a szerző saját következtetései pedig még távolabbra kerültek a konkrét osztályozási rendszerek problémáitól. Vagyis az osztályozás kérdését kívülről, elvontan, ha úgy tetszik absztrakt módon vizsgálja. Érthető, hogy ily módon az osztályozás elméletével foglalkozó szakember számára semmi sem viszi előbbre az osztályozás tényleges problémáinak megoldását. Az osztályozás elmélete és az osztályozási rendszerek készítése /"gyártása"/ nagyon is erős gyökerekkel kapcsolódik a valósághoz; úgy is, mint a tudományok egymásközi valóságos összefüggéseinek hü visszatükrözésére törekvő diszciplína és úgy is, mint olyan diszciplína, amely a tudományok különféle dokumentumfajtákban lecsapódott eredményeit e dokumentumfajták belső sajátosságainak figyelembevételével a tudományok tényleges összefüggéseinek megfelelően igyekszik rendszerezni. Az előbbi a tudományok osztályozásának problémája, az utóbbi pedig a dokumentáció /könyvtári/ osztályozásé. Ha az osztályozás válságáról /"szerző" által említett értelemben/ akarunk beszélni, akkor e két diszciplína konkrét elemzését nem lehet elkerül-

ni, mert egyébként az elemzés vagy értelmezés hiába viseli magán a logikai okfejtés, "a gondolkozástechnika" külső, formai jegyeit, az elemzés mégis teljesen formális és absztrakt marad. Ilyen argumentációval az osztályozás válságának "szerző" általi tárgyalása az objektív olvasó számára hit kérdésévé válik még akkor is, ha történetesen tényleg válságban van az osztályozás. A gyakorló osztályozó pedig, aki naponta alkalmazza az osztályozási rendszerek valamelyikét és minden ezzel kapcsolatos kérdést meg kell oldania, esetleg nem hiszi el, hogy válság van, mert ő csak megoldandó kérdéseket lát, amelyeket meg is old. Ő talán azon az állásponton lesz, amit egy régi könyvtáros úgy fogalmazott meg, hogy válság mindig volt és van, de csak akkor válik aktuálissá, ha feladatait a könyvtáros nem oldja meg.

Pedig az osztályozás válsága mégis létező probléma. De erről a válságról csak olyan tanulmány győzheti meg az elfogulatlan olvasót, amely az osztályozás elméletének és gyakorlatának /osztályozási rendszerek készítésének/ fentebb említett gyökereinél jelentkező valóban válságos jelenségeket konkrétan elemzi, és ezek alapján megfelelően értelmezni is tudja az osztályozás adott helyeken ténylegesen létező problémáit.

Ezen az elvi alapon túlmenően a szerző egyes kijelentéseivel és megállapításaival egyet lehet érteni, másokat pedig vitatni lehetne, - mindez azonban csak elterelés a figyelmet az alapvető kérdéstről, mint ahogy ezt a lap hasábjain a szerző által válaszként irt vitapont-gyűjtemény tette, - éppen ezért felesleges.

Darabos Pál

SZÁVA-KOVÁCS Endre a TMT 1972. évi 2.számában közölt tanulmánya a szerző egy speciális szakterület osztályozási kérdéseiről készült nagyobb dolgozatának az osztályozásról általában szóló bevezető fejezetéből készült tömörítvény volt, mely az irodalmi szemlékhez hasonlóan a témával kapcsolatos legfontosabb szakirodalmi anyag alapján nyújtott összefoglalást. A témában nemzetközileg jelentős szerzők tekintélyes száma publikációjára támaszkodva joggal mert ezek alapján általános következtetéseket levonni. A szerkesztőség remélte, hogy a tanulmányban felvetett problémákhoz, a szerző forrásaiban közölt vizsgálódások eredményeihez visszanyúló, a tárggyal foglalkozó vita alakul ki. Az első hozzászólás azonban /TMT 1972. 6.sz. 451-454.p./ sajnálatos módon érzelmileg a cikknek azt a vezérmotívumát emelte ki, hogy az osztályozás válságban van és a szerzőtől elsősorban ezt a megállapítást kérte számon a régi jó gyakorlati szakember jogos büszkeségével, aki a használt szakrendszer hiányosságaiból adódó nehézségeket a munka során éppen ugyanezen szakrendszer jelzetalkotási mód-

szereinek segítségével valahogyan mindig megoldotta. Hazai kiváló gyakorlati osztályozó szakembereink - gyakran éppen a gyakorlati munkák végzésével járó túlterheltségük miatt - nem kapnak elég tájékoztatást az osztályozáselméleti kutatások nemzetközi helyzetéről, és az azokkal együtt folyó gyakorlati vizsgálódások eredményeiről. Ezeknek pedig éppen az a céljuk, hogy az osztályozásban optimális megoldásokat keressenek az osztályozási rendszerek strukturája, jelzetalkotása stb., mind pedig az osztályozási munka gazdaságossága, valamint az információkeresés hatékonysága tekintetében.

Sajnálatos módon a hozzászólás a szerző érvelésével és nem az általa felhasznált irodalomban rejlő tényekkel szállt vitába, és ezek után a szerző viszontválasza is a hozzászóló érvelésének cáfolására korlátozódott. Ezzel a vitában a hangsúly a "mi az igaz"-ról a "kinek van igaza" kérdésre tolódott el, s így valóban már nem közérdekű. Ezek után örömmel üdvözljük DARABOS Pál-nak, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára munkatársának cikkét ennek a vitának lezárásaként, mert helyesen értékeli SZÁVA-KOVÁCS Endre szakirodalom alapján készült cikkét és PÖNYI István hozzászólásának gyakorlati oldalát is. Együttal még örvendetesebb az, hogy kifejezést ad annak az igénynek, hogy olyan tanulmányok lennének szükségesek, melyek az osztályozás elméleti és gyakorlati problémáit konkrétan elemzik. Ilyen tanulmányok valóban igen hasznosak lennének, megírásukhoz azonban csak az eddig már nemzetközileg elért eredmények és publikációk kellő ismeretében lehet hozzáfogni. A vita és SZÁVA-KOVÁCS Endre cikkének irodalmi hivatkozásai erre ösztönözhetnek.

Babiczy Béla

